

Introduktion till yrkesmässig odling av hasselnötter i Sverige

Intresset för yrkesmässig odling av hasselnötter i Sverige har ökat markant under de senaste åren. Det beror på en kombination av förändrade klimatförutsättningar, utvecklat sortmaterial och ett ökat fokus på långsiktigt hållbara och fleråriga odlingssystem. Denna sammanfattning ger en översikt över varför hasselnöt idag är en aktuell gröda, vilka biologiska och odlingstekniska förutsättningar som krävs samt vilka faktorer som är viktiga att ta hänsyn till vid etablering av en yrkesmässig odling.

Hasselnöt – en nygamal gröda

Hassel är ingen ny gröda i Sverige. Tvärtom har arten funnits naturligt i landskapet sedan inlandsisen drog sig tillbaka, och vild hassel växer fortfarande i stora delar av landet, framför allt i södra Sverige. Arkeologiska fynd visar att människor har samlat och ätit hasselnötter i över 8 000 år, och under medeltiden var nötbärande träd så värdefulla att de reglerades i landskapslagar. Även under 1600- och 1700-talen förekom export av svenska hasselnötter, främst till Centraleuropa.

Trots detta minskade intresset för kommersiell odling kraftigt under 1900-talet. Orsakerna var framför allt konkurrens från billiga importerade nötter samt ett begränsat sortmaterial som ofta inte hann mogna i det svenska klimatet. Idag har förutsättningarna förändrats, vilket gör att hasselnöt återigen kan betraktas som en intressant gröda för odling i Sverige.

Förändrade förutsättningar för odling

En avgörande faktor är klimatförändringarna. Mildare vintrar och längre vegetationsperioder förbättrar möjligheterna för nötterna att utvecklas och mogna fullt ut. Samtidigt har sortmaterialet utvecklats, och det finns idag mer hårdiga och anpassade sorter som lämpar sig bättre för nordiska förhållanden. Skillnader mellan sorter är tydliga, bland annat när det gäller nötstorlek, mognadstid och avkastning.

Kunskapsläget har också förbättrats. Erfarenheten kring etablering, beskärning, växtsätt och långsiktig planering har ökat, både internationellt och i svensk kontext. Dessutom finns ett växande intresse för fleråriga grödor, lokalt producerade livsmedel, ökad självförsörjning och beredskap samt kostråd som lyfter växtbaserade proteiner och fetter. Sammantaget gör detta att hasselnöt idag kan ses som en reell odlingsmöjlighet.

Biologiska förutsättningar

Hassel är en flerårig, vedartad gröda med lång livslängd. Den är sambyggare, vilket innebär att både han- och honblommor finns på samma planta, men pollineringen sker med vind. Tidpunkten för när hanhängena släpper pollen kan skilja sig mellan sorter, vilket gör sortval och pollinatörssammansättning viktiga.

Växten har god tolerans mot både frost och torka, även om bevattning kan underlätta under etableringsfasen. Däremot är hassel känslig för stående vatten och trivs bäst på väl-dränerade jordar. Rotsystemet är relativt grunt, omkring 60 cm, vilket gör att markstruktur och dränering är avgörande.

Samtidigt är hassel vindkänslig, även om vinden också är nödvändig för pollineringen, vilket ställer krav på odlingsplatsens utformning.

Odlingssystem och skörd

Hassel kan odlas på flera olika sätt beroende på syfte och skördemetod. Den kan etableras som buske eller som uppstammat träd och även ympas på turkisk hassel. Vid större arealer är radodling vanligast, men hassel kan också ingå i samodlingssystem, samodlas med exempelvis tryffel eller fungera som strukturbärande inslag i landskapet, till exempel i kantzoner och slänter.

Som flerårig gröda innebär hassel ett permanent rotsystem och mindre årlig markstörning jämfört med ettåriga grödor. Näringsbehovet är relativt lågt. Bor tillförs vanligtvis via bladgödsling, medan kväve ges i delad giva tidigt under växtsäsongen.

Tiden till skörd är en viktig faktor att ta hänsyn till. Första skörden sker oftast efter 4–5 år, medan full skörd nås efter cirka 5–10 år, beroende på sort, odlingssystem och planttäthet. Det finns ännu begränsat med data från svenska odlingar, men uppskattningsvis kan skörden ligga i intervallet 0,5–1,5 ton per hektar.

Planering – en nyckel till framgång

Yrkesmässig odling av hasselnöt kräver noggrann planering. Flera faktorer påverkar hur odlingen bör utformas, däribland platsens läge, klimat och mikroklimat, tillgång till vatten samt markens näringsstatus. En aktuell markkartering eller jordanalys är ett viktigt underlag inför etablering.

Val av odlingssystem styrs av odlingens mål och planerad skördemetod. Sortvalet är centralt. Det räcker inte med många namnsorter, utan det är avgörande att välja sorter som passar odlingsplatsen och som finns tillgängliga i rätt mängd. Pollinatörssorter måste kombineras med nötbärande sorter för att säkerställa god fruktsättning.

Beskärning, växtskydd, skörd, förädling och försäljning är ytterligare aspekter som behöver beaktas. Målet med yrkesmässig odling är produktion för avsalu, vilket innebär att försäljningskanaler och möjligheter till förädling bör vara genomtänkta redan från start.

Från historisk resurs till framtidsgröda

Sammanfattningsvis har hassel funnits i Sverige i tusentals år, men först nu har förutsättningarna förändrats så att yrkesmässig odling blivit realistisk i större skala. Förbättrat klimat, utvecklat sortmaterial och ökad kunskap gör att hasselnöt passar väl in i fleråriga och mer resilienta odlingssystem. Med rätt planering och god kännedom om odlingsplatsen kan hasselnöt idag ses som en framtidsgröda och ett intressant komplement inom svensk livsmedelsproduktion.

Anna-Carin Almqvist

Hortonom

Hushållningssällskapet Halland

Lilla Böslid 146, 305 96 Eldsberga

anna-carin.almqvist@hushallningssallskapet.se

Telefon: 035-465 33

hushallningssallskapet.se/halland

